

CO VŠE DOKÁŽE OBAL OBALIT?

AUTOR

Recyklohraní, o.p.s., Mgr. et Ing. Ivana Kalousková, Ing. Terezie Pačesová

ZÁMĚR

Student rozvíjí kompetence k environmentálně odpovědnému spotřebitelskému jednání ve vztahu k obalům a identifikuje souvislosti mezi předcházením vzniku odpadů a životním cyklem obalů.

CÍLOVÁ VĚKOVÁ SKUPINA

Střední školy – gymnázia, SOŠ, SOU

KLÍČOVÉ CÍLE

Student si upevní, co je životní cyklus obalu a jak s ním souvisí předcházení vzniku obalových odpadů a možné dopady na ochranu přírodních zdrojů. Student si osvojí termín „zero waste“ s vazbou na obalový odpad. Student reflektuje svoje spotřebitelské vzorce ve vazbě na obaly a hledá environmentálně odpovědnější řešení. Student reflektuje, zda lze omezit produkci obalových odpadů, aniž by se snížila životní úroveň. Student se naučí aplikovat naučené poznatky k odpovědnému spotřebitelskému jednání v praxi.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Student rozvíjí své schopnosti vyjadřování a prezentace. Propojuje nové získané informace se současnými znalostmi. Uvědomuje si souvislosti v problematice vzniku odpadů, chápe sociální a ekologické děje. Rozvíjí logické myšlení a své kompetence k řešení problému.

KLÍČOVÉ POJMY

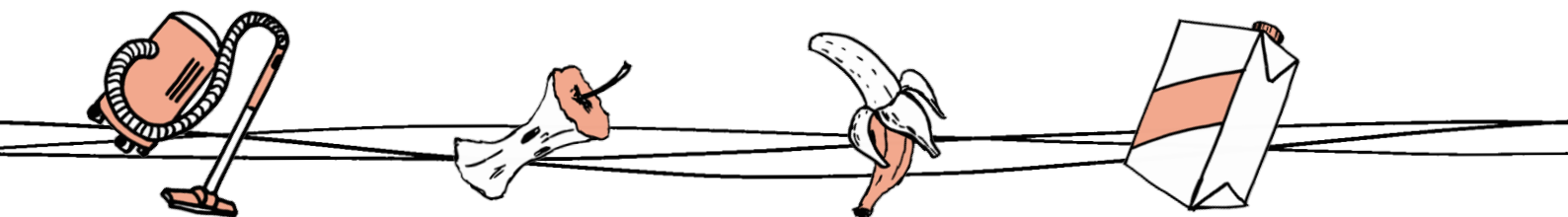
obaly z odpadů, předcházení vzniku odpadů, „zero waste“, suroviny, druhotné využití

ZÁKLADNÍ INFORMACE K TÉMATU

Obaly mají bezpochybně svoji důležitou funkci, ale je potřeba jich využívat takové množství? Zejména jednorázové obaly zvyšují produkci odpadů. V roce 2015 bylo v ČR použito 506 800 tun jednorázových spotřebitelských obalů.¹ V reakci na záplavu obalů vznikají tzv. bezobalové obchody, kde se dá nakoupit částečně, nebo zcela do vlastních nádob či obalů. Tento způsob prodeje testuje v Praze nezisková organizace Bezobalu.org.² Bezobalu lze nakoupit i na trhu, ale i v konvenčním obchodě máme u mnoha zboží volbu alespoň přiměřeného obalu či obalu na opakované použití. Argumentů a podnětů k zamyšlení k tématu obalů je mnoho, pro inspiraci některé uvádíme i zde:

¹ Zdroj: EKO-KOM, autorizovaná obalová společnost

² Zdroj: www.bezobalu.cz

- 72 % Čechů aktivně třídí odpad a každoročně do kontejnerů odnese každý více než 42 kg papíru, plastů, skla či nápojových kartonů. Češi patří k nejlepším v Evropě! Ale je tolik obalů potřeba?
- Plastové blistry předbalených uzenin a sýrů umožňují udržet potravinu déle čerstvou a bezpečně ji dopravit ke spotřebiteli, průměrně ale váží 6x – 15x víc, než obalový materiál při nákupu u pultu.
- Cena za pohodlí bývá vysoká. Například na jednu kávovou kapsli s 8 g kávy připadá 5 g odpadu zejména hliníku a jeho sloučenin. K recyklaci se dostane jen zlomek těchto obalů. Přitom na 1 tunu hliníku je třeba vytěžit 4 tuny bauxitu a navíc vzniká půl tuny nebezpečného toxického odpadu, který může způsobit velké ekologické škody.

DOBA TRVÁNÍ

45 minut

MÍSTO

Třída gymnázia, SOŠ, SOU

POMŮCKY

Dataprojektor/interaktivní tabule; tabule/flipchart; IT technika s přístupem na internet; psací potřeby; pracovní list; reportáž z magazínu vikend: www.youtube.com/watch?v=p907wYT40xc; tištěný text článků.

POPIS PROGRAMU VČETNĚ METOD PRÁCE

Studenti pracují v lavicích, případně v půlkruhu ze židlí. Učebna by měla být vybavena IT technikou s přístupem na internet (4 počítače, notebooky nebo tablety). Učitel před hodinou zkontroluje funkčnost videa v odkazu a vytiskne v několika kopiích text článků. Učitel na začátku hodiny rozdá studentům pracovní listy. V průběhu samostatné práce učitel studenty obchází a v případě potřeby pomáhá s plněním úkolu.

AKTIVITA 1) PŘEDSTAVENÍ PROGRAMU - ÚVOD

Cíle aktivity: Studenti si zopakují, co znamená slovní spojení „Předcházení vzniku odpadu“. Rovněž si uvědomí různé alternativy běžně používaných potravin/zboží. Zjistí, že tentýž předmět lze zakoupit i bez obalu a tím předcházet vzniku odpadu.

Metoda: motivace - brainstorming , diskuze

Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list, flipchart/tabule

Postup: Učitel se dotáže studentů, co si představí pod pojmem „předcházení vzniku odpadu“. Následuje krátká diskuze o dané problematice.

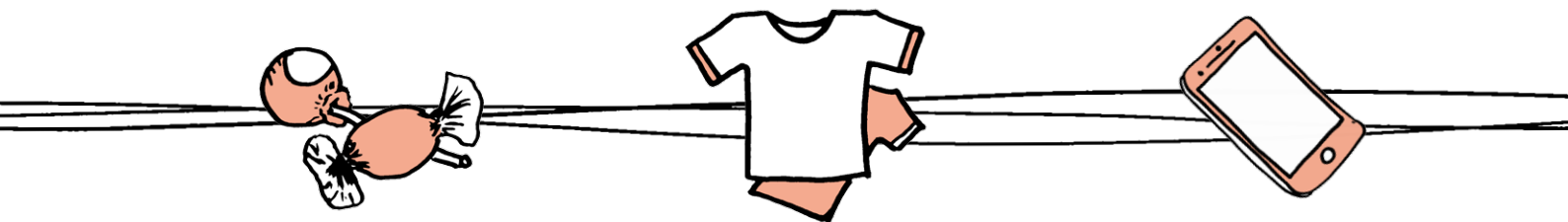
Učitel požádá studenty, aby sami vymysleli jednoduché konkrétní příklady výrobků, které se dají zakoupit, jak bez obalu, tak v různých druzích obalů. Jako příklad učitel uvede:

Cukr v jednotlivě balených sáčkích po 4 g – Kilo cukru přesypaného do cukřenky – No „sugar“

Studenti mohou na zmíněném příkladu vypořádat, jaké množství obalových odpadů může mít pořád tatáž věc (v tomto případě cukr) a záleží jen na nás, zda se bez zbytečných obalů obejdeme či nikoliv. Některé náměty může učitel zapsat na tabuli.

AKTIVITA 2) JDEME NA KAFE

Cíle aktivity: Studenti se pomocí situační hry pokusí vžít do rolí prodávajících a kupujících určitého produktu a argumentovat své názory na použití či nepoužití vlastních donesených obalů.

Metoda: situační hra, motivace - brainstorming, diskuze

Časová dotace: 10 - 15 minut

Pomůcky: psací potřeby

Postup: Studenti si zahrají situační hru odehrávající se v kavárně. Učitel rozdělí třídu do 4 skupin po 4 studentech (pokud nevychází, v některé skupině může být více náhodných návštěvníků). Studenti si ve skupinkách rozdělí jednotlivé role: prodejce/obsluha u pultu, nakupující, jiný návštěvník kavárny a vedoucí kavárny. Háček je v tom, že nakupující jde do kavárny s vlastním hrnkem, do kterého chce napustit kávu a odnést si ji s sebou (oblíbené „coffee to go“). Jednak pro to, že se mu z vlastního hrnku pije lépe, ale hlavně z toho důvodu, že nechce produkovat zbytečný odpad, který by v podobě kelímku po dopití jeho kávy vznikl.

Studenti mají za úkol ztvárnit tuto scénu a prostřednictvím argumentů vysvětlit prodávajícímu, proč má nakupujícímu nalít kávu do vlastního hrnku. Každá z určených postav by měla vznášet svůj názor a nad celou situací diskutovat.

Před samotnou situační hrou mají studenti možnost udělat si několik poznámek.

Na závěr učitel vyzve některou ze skupin, aby mu scénu ztvárnila. Ostatní skupinky se po skončení výstupu zapojí do diskuze a reflektují, co oni hráli jinak.

Popis jednotlivých rolí:

- Kupující - chce nápoj (např. „coffee to go“) do vlastní přinesené nádoby (termohrnku).
- Prodávající - na základě požadavku nakupujícího zavolá vedoucího kavárny, protože si není jist, zda může požadavek zákazníka splnit.
- Vedoucí - bude proti kvůli hygienickým rizikům, nemá jistotu, že přinesená nádoba na kávu je čistá. Pokud by bylo zákazníkovi špatně, těžko by se dokazovalo, že to nebylo z prodaného nápoje.
- Náhodný návštěvník - situace ho zaujme, nápad s vlastním hrnkem se mu také líbí, zapojí se do diskuze a spolu s kupujícím hledá řešení, jak dosáhnout cíle.

Po skončení situační hry odehrávající se v kavárně mají studenti za úkol vymyslet, kde jinde by mohla podobná situace nastat (např. s vlastní krabičkou pro oběd, s termoskou pro zmrzlinu, s lahví pro fresh, apod.).

V případě zájmu je možné si zahrát ještě nějakou z nově vymyšlených situací.

AKTIVITA 3) ŽIVOTNÍ CYKLUS OBALŮ

Tuto aktivitu lze využít při nedostatku času v jiné vyučovací hodině jako doplňkovou nadstavbu daného tématu.

Cíle aktivity: Studenti si upevní své znalosti o životním cyklu obalových materiálů, jejich výrobě a použití.

Metoda: práce ve skupinách, práce s internetovým vyhledávačem, osvojení si nových pojmů, diskuze

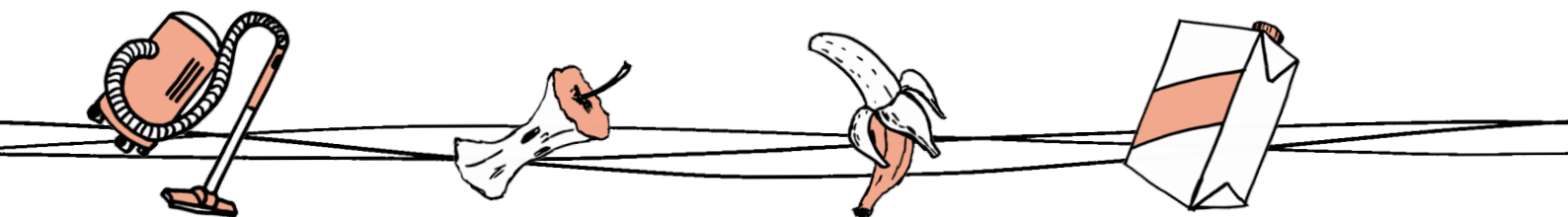
Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list

Postup: Úkolem studentů je zamyslet se samostatně nad pojmem „životní cyklus obalu“. Učitel zavede na toto téma krátkou diskuzi a nechá studenty vypracovat úkol v pracovním listě, kde studenti doplní konkrétní činnosti k jednotlivým fázím životního cyklu.

Možné doplnění životního cyklu:

- VÝVOJ OBALU NA KONKRETNÍ VÝROBEK – nápad a popis záměru nového obalu na konkrétní výrobek – zpracování/rozklíčování jednotlivých materiálů – rozklíčování jednotlivých postupů výroby...

- ZÍSKÁVÁNÍ SUROVIN NA OBAL – těžba ropy – těžba železné rudy – pěstování bavlny – těžba zlata a dalších vzácných kovů – těžba dřeva....
- VÝROBA OBALU NA PRODUKT – zušlechťování kovů – výroba plastu z ropy – potisk obalu...
- DISTRIBUCE A PRODEJ – letecká doprava – silniční doprava – lodní doprava...
- UŽITÍ OBALU – obalení výrobku – používání jako ochrana a péče o předmět...
- UKONČENÍ ŽIVOTNOSTI OBALU – vyhození do správného kontejneru – recyklace...

Po skončení samostatné práce, učitel vyzve studenty, aby přednesly svoje návrhy na jednotlivé činnosti v životním cyklu obalu.

AKTIVITA 4) KUPUJEME OBAL V OBALU

Cíle aktivity: Studenti se zamyslí nad problematikou nadměrného množství obalových materiálů, které výrobci uvádějí na trh. Studenti se seznámí s pojmem „zero waste“ a připomenou si, že vždy mají možnost volby či změny.

Metoda: motivace – brainstorming, diskuze

Časová dotace: 15 minut

Pomůcky: IT technika s přístupem na internet, dataprojektor, interaktivní tabule, reportáž z magazínu víkend: www.youtube.com/watch?v=p907wYT40xc; vytištěný text článku

Postup: Úkolem studentů při této aktivitě je vymyslet běžně nakupovaný produkt, který je obalen do, co největšího počtu obalů (3 a více). Učitel dá studentům za příklad obyčejný tvrdý bonbon.

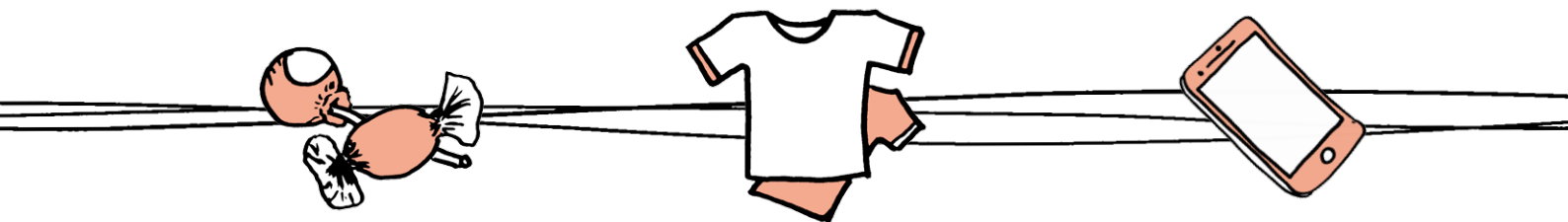
- 1) Každý bonbon je zabalen do jednotlivých obalů (jsou případy i dvojbalů na samotném jednotlivém bonbonu).
- 2) Jednotlivě zabalené bonbony jsou v plastovém sáčku.
- 3) Sáček je uložen spolu s dalšími sáčky v papírové krabici s logem značky.
- 4) Papírová krabice je uložena v přepravní krabici, která nám putuje do obchodu.

Studenti se při této příležitosti rovněž zamyslí nad způsobem, jak by šlo zmíněné produkty balit jinak? Proč výrobci uvádí na trh takové množství obalů? Jak velký vliv má reklama? Máme možnost volby? Zda chodí studenti na nákupy s vlastní taškou a proč? Co je to obal z více druhového materiálu? Proč jsou tyto obaly velkým oříškem pro recyklaci? Co znamená slovní spojení „zero waste“ (česky nulové odpadky, popř. bez odpadu)?

Pokud studenti nemají jasnou představu o tom, co znamená „zero waste“, mohou si tento pojem vyhledat na internetu a pomocí diskuze si mezi spolužáky předat své názory na celou problematiku.

Učitel studentům pustí krátkou reportáž z pořadu Víkend, která je s novým trendem, nejenom nakupování, seznámí. Video jako příklad, lze využít k danému tématu i další a aktuálnější videa: www.youtube.com/watch?v=p907wYT40xc

Pokud se učitel rozhodne nevyužít odkaz na video, může student seznámit s pojmem „zero waste“ prostřednictvím vyhledaného článku k tématu „Bez obalu“. Např. zde: ekonomika.idnes.cz/bez-obalu-hradcanska-prodejna-d2i-/ekonomika.aspx?c=A170518_105953_ekonomika_fih

AKTIVITA 5) OPAKOVÁNÍ A ZÁVĚR

Cíle aktivity: Studenti si zopakují nové nabitě pojmy, ujasní si souvislosti spjaté s produkcí obalů, upevní si znalosti týkající se předcházení vzniku odpadu z obalů.

Metoda: rekapitulace, diskuze

Časová dotace: 5 minut

Postup: Studenti reagují a diskutují nad zhlédnutou reportáží/přečteným textem. Výsledkem by mělo být uvědomění si, že vždy je možné změnit naše návyky a naše priority.

ZPŮSOB ZHODNOCENÍ LEKCE

Ústní shrnutí lekce (zopakování pojmů, zamyšlení se nad problematikou). Studenti si ponechají pracovní listy.

DOPLŇKOVÉ AKTIVITY:

Soutěž mezi studenty „o největší obalovou absurditu“ – vhodná pro dlouhodobější projekt (projektový den, projektový týden) www.dtest.cz/nadmerne-obaly

Téma pro diskusi – funkce obalů

